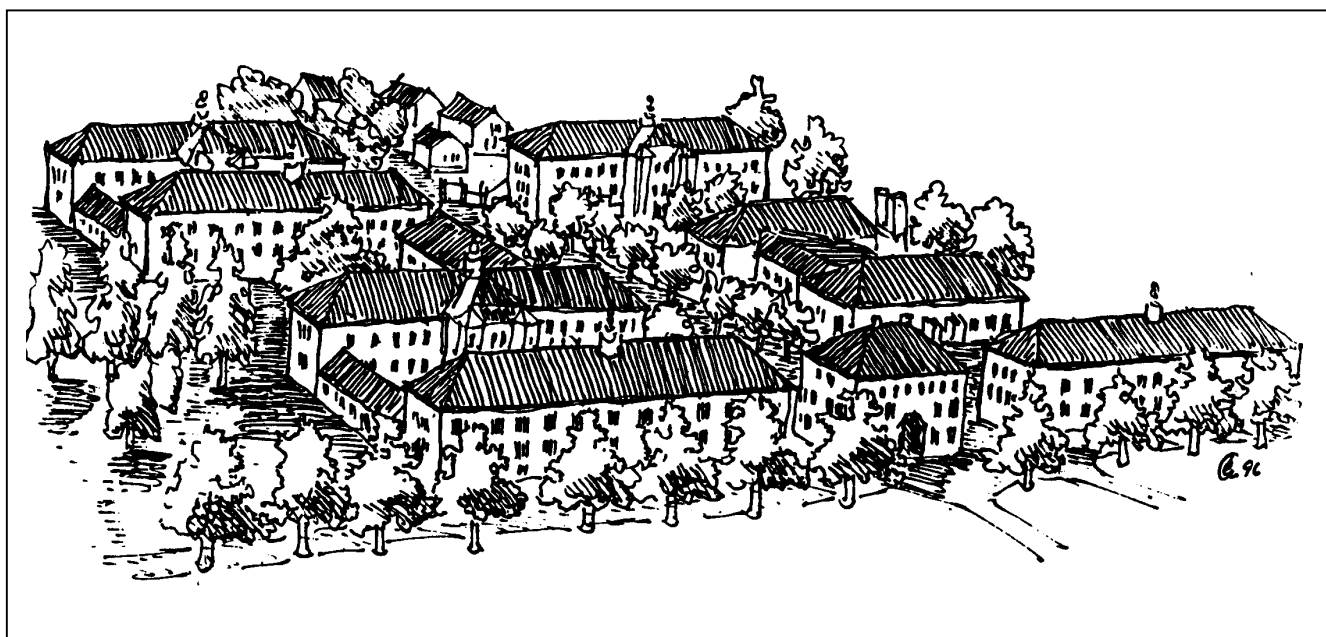

Program för detaljutformning och färgsättning av I12-området, Eksjö

Miljö- och byggförvaltningen
i Eksjö kommun
november 1996
reviderat i augusti 1998

LAGA KRAFT 1999-09-21

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	sida
1. Inledning – programmets syfte	3
1.1 Programmens omfattning	3
2. Kulturhistorisk bakgrund	4
3. Kulturhistoriskt och stadsbilds- mässiga värden	4
4. Målsättning för bevarande	5
4.1 Nuvarande bebyggelse	5
4.2 Utformning av detaljer	5
4.3 Färgsättning	5
4.4 Markens utformning och möblering	5
5. Anvisningar	6
5.1 Kasernområdet – Byggnader	6
5.11 Fasader	6
5.12 Tak	7
5.13 Snickerier	7
5.14 Övriga byggnadsdetaljer	7
5.2 Kasernområdet - yttre miljö	9
5.21 Beläggingsmaterial	9
5.22 Gräsytor – planteringar	9
5.23 Uterummens möblering	9
5.24 Belysning	9
5.3 Bostadsområdet – befintliga byggnader	10
5.31 Fasader	10
5.32 Tak	10
5.33 Snickerier	10
5.34 Övriga byggnadsdetaljer	10
5.4 Bostadsområdet – bostadskomplement	11
5.5 Bostadsområdet – yttre miljö	11

Programmet är utarbetat av
ark SAR Karl-Erik Nyberg,
Lennart Grandelius och Jan Åsberg,
Miljö- och byggförvaltningen, Eksjö kommun

1. INLEDNING – PROGRAMMETS SYFTE

Föreliggande program för detaljutformning och färgsättning av bebyggelsen inom I12-området är knutet till nyupprättade detaljplaner, där stora delar av området har getts planbeteckningen Q, d v s områden med kulturhistoriskt och ur stadsbildssynpunkt värdefull miljö.

Programmets huvudsyfte är att ge förutsättningar för ett bevarande av de miljövärden som I12-området innehåller. Genom råd och anvisningar syftar programmet till att stödja den kontinuerliga vården av bebyggelsen. De skilda byggnaderna med omgivande mark kommer successivt att ägas och förvaltas av skilda fastighetsägare. Programmet utgör den gemensamma plattform som kan möjliggöra en helhetssyn. Området präglas av det typiska regementets inriktning mot enhetlig och klar uppbyggnad i såväl helhet som detaljer. Att bevara särarten innebär med nödvändighet att den enskilde fastighetsägarens spelrum för egna tillägg och utformningsidéer blir begränsade.

Programmet ger detaljerad vägledning för lovprövning och samråd om underhåll. Åtgärder enligt programmet skall godtas. Programmet ger fastighetsägare konkreta besked om hur Plan- och bygglagens viktiga paragrafer i kap 3 (se utdrag till höger) skall tolkas enligt kommunens uppfattning. Lagens föreskrifter gäller oavsett om den avsedda åtgärden kräver bygglov eller bygganmälan. För fastighetsägare underlättar programmet egen fastighetsplanering och utgör viktig information vid ägarskiften.

Programmet utgör en bilaga till aktuella planbeskrivningar för detaljplaner för I12-området.

1.1 Programmets omfattning

Programmet ger anvisningar för fasader, tak, snickerier och övriga byggnadsdetaljer samt för omgivande tomtmark. Anvisningarna är uppdelade med kasernområdet och bostadsområdet i skilda delar. (Se vidstående karta)

Utdrag ur Plan- och bygglagen, PBL kap 3:

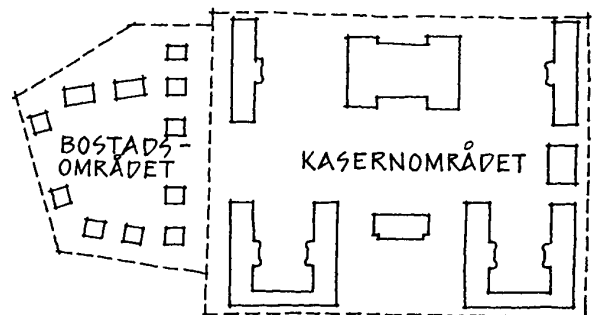
10 §: *Ändringar av en byggnad skall utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara.*

12 §: *Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas.*

13 §: *Byggnaders yttre skall hållas i vårdat skick. Underhållet skall anpassas till byggnadens värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt samt till omgivningens karaktär.*

Detaljplanebestämmelsen Q i nya detaljplaner för gamla I12-området:

Område med kulturhistoriskt och från stadsbildssynpunkt värdefull miljö (som avses i PBL 3:12). Området ingår i sin helhet i riksintresse för kulturminnesvården (NRL 2:6). Inför bygglovprövning enligt PBL 8 kap, samt till ledning för fastighetsägarens underhållsåtgärder enligt PBL 3:13, har Miljö- och byggnämnden upprättat "Program för detaljutformning och färgsättning av I12-området". Åtgärder enligt programmet skall godtas vid lovprövning eller vid underhållsåtgärder.

2. KULTURHISTORISK BAKGRUND

Regementet, som uppfördes 1920, ingick i den andra serie av kasernetablisement som har sitt ursprung i 1901 års härordnings byggnadsprogram. De militära bebyggelsemiljöerna ges i denna andra serie tydligare uttryck för en traditionell strävan efter symmetri och enhetlighet. Till serien hör ytterligare sex infanteriregementen, bl a i Växjö, Strängnäs och Kristianstad.

I den andra serien överger man bruket att bygga kaserner med logement i fyra våningar och övergår till två logementvåningar med bottenvåning och vindsvåning för förråd, lektionssalar m m. Man kan uttrycka det så att exploateringsgraden sjunker: Istället för att inrymma manskapet i tre kaserner fördelas detta i sex kaserner. Kasernerna på I12, vilka ritas av arkitekten Magnus Dahlander, får logementen för 15 man med större fönster än tidigare. I tvättrummen installeras kallvattenduschar. Med sex kaserner, av vilka fyra sammanbinds med i mellanbyggnad i en våning, kanslihus, matsalsbyggnad, markententeri och entrébyggnad, ges möjligheter att gruppera byggnaderna i symmetrisk och imponant form. Den centrala kaserngården kompletteras med fyra mindre gårdsbildningar i direkt anslutning till respektive kaserner. Trädplanteringar understryker symmetrin men har getts en mera parkmässig gruppering söder om markententeribyggnaden.

För tusentals unga smålänningar har I12-miljön under värnpliktstid utgjort porten till vuxenvärlden. Kasernområdet med sin omgivning förmedlar minnen av upplevelser och kamratskap. Många minns livet på "luckan", morgonuppställningen i korridoren, lördagsvisitationer framför kasernen före helgledigheten eller parader och uppställningar på stora kaserngården. För befäl av olika rang var kasernområdet arbetsplats under decennier. Generationer och traditioner avlöste varandra.

För anställda på I12 byggdes bostadsområdet väster om kasernområdet. Det bär tydliga drag av 10- och 20-talens trädgårdsideal såväl i områdets helhetsgestaltning som i de enskilda husen. Hustyperna knyter an till dansk-skånsk

byggnadstradition och är mycket väl bevarade.

I12-området ligger väl inordnat i staden. Livet i och utanför regementet har på många sätt varit sammanknutna. Regementet har flyttat, nya verksamheter flyttar in. Ett bevarande av bebyggelsemiljön stärker ytterligare Eksjö's ställning som ett föredöme i vården av det historiska arvet.

3. KULTURHISTORISKA OCH STADSBILDSMÄSSIGA VÄRDEN

Det kulturhistoriska värdet hos en byggnad eller bebyggelsemiljö låter sig inte entydigt definieras. Vissa värden kan förefalla mera objektivt beskrivningsbara medan andra kan tyckas mera subjektivt formulerade. En viktig utgångspunkt är att kommunen uttalat, att I12-området som en bebyggelsemiljö från 1920-talet är kulturhistoriskt värdefullt och väl värt att bevara och vårda.

Nedanstående uppställning utgör en analys och specificering av de kulturhistoriska värden, som kan knytas till I12-området.

DOKUMENTVÄRDEN, d v s värden som har betydelse för forskning och kunskap om historiska förhållanden:

A. Samhällshistoriskt värde

I12-området är ett välbevarat kasernområde, byggt omkring 1920 och i bruk som regemente under 75 år.

B. Socialhistoriskt värde

75 årgångar värnpliktiga har utbildats av flera generationer befäl i en militär organisation som genomgått många förändringar.

C. Personhistoriskt värde

Bebyggelsemiljön ger konkret bakgrund till de många personer, som varit betydelsefulla eller intressanta för främst regementets utveckling men som också varit gestalter i stadens utveckling.

D. Arkitekturhistoriskt värde

En mycket välbevarad kasernmiljö som väl representerar kasernbyggnandet för 75 år sedan: Med anknytning till avklingande nationalromantik är byggnaderna grupperade symmetriskt i klassisk militär monumentalitet.

Byggnaderna är sparsmakat utformade med resning och skärpa i detaljutformning.

UPPLEVELSEVÄRDEN, d v s värden som är knutna till allmänhetens, kommuninnevärnars eller besökarens upplevelser av I12-området.

E. Miljöskapande värde

I12-området är väl integrerat i staden – en välkänd bebyggelsemiljö med klar och tydlig avgränsning mot omgivningen. Stora träd runt området förmedlar på ett vackert sätt övergången mot stadens mera småskaliga bebyggelse.

F. Arkitektoniskt värde

Bebyggelsen exemplifierar möjligheten att med klassiska material i relativt stora byggnader skapa balans i en måttfull skala. Om sorgsfull detaljutformning ger byggnaderna resning och specifik karaktär.

G. Värden knutna till kontinuitet, tradition och identitet

Att känna igen sig, ges möjlighet att återvända, låta byggnader stimulera minnesbilder är kvalitéer, som är av värde inte enbart för ek-sjöbor i skilda generationer utan även för alla de som under viktiga ungdomsår eller under delar av sina yrkesliv vistats på I12.

Som allmänt stöd för kommunens uppfattning om områdets kulturhistoriska värde kan tilläggas att kasernområdets bebyggelse idag framstår som mycket väl bevarad med få yttre förändringar sedan tillkomsten.

4. MÅLSÄTTNINGAR FÖR BEVARANDE

Som övergripande mål gäller att söka bevara helhetsmiljöns kvalitéer. Anvisningarna i efterföljande avsnitt kan synas detaljerade, men de speglar det förhållandet att felaktigt utförda detaljlösningar lätt kan spolierna helheten. Nedan formulerade målsättningar begränsar ändringsalternativen, men bedöms inte utgöra hinder för de skilda verksamheter som kan tänkas nyttja bebyggelsen.

4.1 Nuvarande bebyggelse

Inom det nuvarande kasernområdet bibehålls nuvarande bebyggelse, som interiört får byg-

gas om för nya ändamål. Ny bebyggelse tillåts ej. Förhållandena regleras i detaljplaner.

4.2 Utformning av detaljer

Den nuvarande bebyggelsens detaljutformning bibehålls. Utformningen av ändringar och tillägg skall ske med varsam inpassning och följa detta programs anvisningar.

4.3 Färgsättning

Områdets ursprungliga materialval och färgsättning skall bibehållas. Vid renovering av putsade fasadytor skall ny puts utföras med kalkbruk, som sedan kalkavfärgas i kulör enligt detta program.

4.4 Markens utformning och möblering

Kasernområdets förändrade användning har nödvändiggjort en anpassning av kaserngården till en tydligare och säkrare trafikmiljö med angränsningsgator, trottoarer och parkeringsytor. Ett flertal nya träd kommer att komplettera trafikanläggningarna. Dessa nytillskott utgör i och för sig en betydande förändring av den ursprungliga helhetsmiljön men de har setts som nödvändiga för att trygga ett bevarande av byggnaderna.

Den yttre miljön, såväl på kommunens mark som på de enskilda tomterna, skall utformas enhetligt enligt anvisningarna i detta program. Detta bidrar till intrycket av I12-området som en sammanhängande enhet.

Området kommer att indelas i flera fastigheter med betydande markytor kring husen. Det centrala trafik- och parkeringsområdet kommer att ägas av kommunen. Utformningen av den yttre miljön bör utgå från följande:

- Kasernbyggnaderna bör som idag möta omgivningen på ett "storslaget" sätt, d v s via hela gräsytor eller hårdgjorda ytor utan småskaliga trädgårdsarrangemang.
- Fastighetsgränser bör inte ges särskilda markeringar i häckar eller staket.

För att trygga en enhetlig standard för den yttre miljön vore en för fastigheterna gemensam driftsorganisation önskvärd.

5. ANVISNINGAR

5.1 Kasernområdet – byggnader

5.11 Fasader

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
<p>Fasadytor av puts:</p> <p>Byggnader högre än en våning har putsfasader över sockelvåning</p>	<p>Lagning och komplettering: Samma bruk som befintligt.</p> <p>Renovering: Då fasadytor målats med färger med plastinblandning, avlägsnas yttre putsskikt, varefter nytt påslag sker med kalkbruk. Målning med kalkfärg.</p>	<p>Som omgivande putsytor</p> <p>Riksantikvarieämbetets kalkfärgslikare Obränd terra utgångsblandning: 2 kg/25 kg kalkpasta</p>
<p>Fasadytor av tegel:</p> <p>Sockelvåningar, envåningsbyggnader m m. Kryssförband. Valvmurning över öppningar.</p>	<p>Samtliga tegelytor bevaras med valv- och dekorationsmurningar.</p> <p>Rengöring sker vid behov medelst vattenriåtvättning eller trycktvättning. Vid reparation av fogar skall lagningsbrukets sammansättning, textur och kvalitet överensstämma med det befintliga.</p> <p>Nya håltagningar kräver ej särskild valvmurning men är önskvärt.</p>	<p>Blandade röda eller rödgula stenar.</p>
<p>Socklar:</p> <p>Naturstenssocklar är genomgående i hela kasernområdet.</p>	<p>Bibehålles</p> <p>Vid smärre igensättningar kan sockel med putsat ytskikt accepteras.</p>	<p>Röd granit</p> <p>Infärgning lika anslutande granitsockel.</p>
<p>Undersidor taksprång och takstolstassar:</p> <p>Trä</p>	<p>Målning</p>	<p>Rödbrun, lika befintligt</p>
<p>Lister, friser m m:</p> <p>Förekommer sparsamt men utgör viktiga fasadelement.</p>	<p>Skyddas eller förnyas vid ändringsarbeten</p>	<p>Samma kulör som omgivande putsytor.</p>
<p>Lagningar, igensättningar:</p>	<p>Puts alternativt tegel – samma som omgivande fasadyta.</p>	<p>Samma kulör som omgivande fasadyta</p>
<p>Ventiler, luckor:</p>	<p>Målas</p>	<p>Samma kulör som omgivande fasadyta</p>
<p>Elledningar:</p>	<p>Undvikas på fasad</p>	

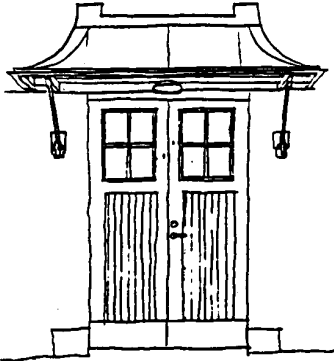
5.12 Tak

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Tak av tegel:	2-kupigt lertegel	rött
Plåtgärningar, takkuper, skorstenar, ventilationshuvar, takluckor, takräcken mm:	Målas	svart

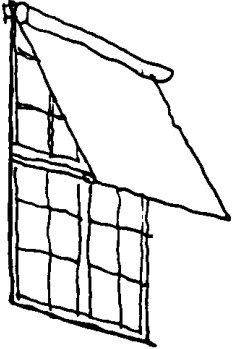
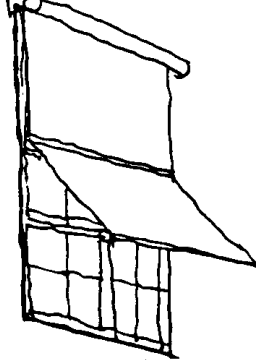
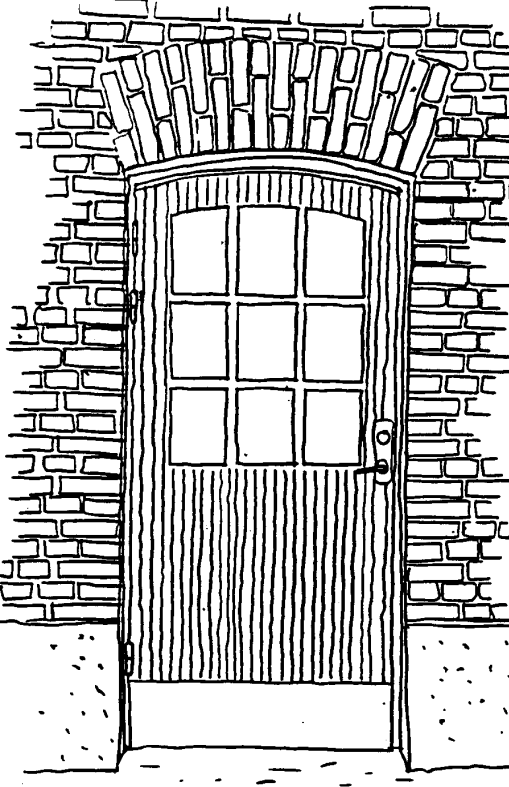
5.13 Snickerier

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Fönster:	Nya fönster utföres med spröjsindelning lika befintliga. Målning med oljefärg rekommenderas	NCS S 1005-Y20R (gulaktigt vit)
Dörrar:	Nya dörrar utföres i trä med spröjsade fönster i dörrars övre hälft. (I princip lika äldre befintliga. Målas.)	NCS S 4020-G30Y

5.14 Övriga byggnadsdetaljer

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Hängrännor och stuprör:	Plåt	svart
Fönsterbläck:	Plåt	NCS S 1005-Y20R (gulaktigt vit)
Trappräcken:	Utföres utv som enkla handledare i rundstål, fyrkantsstål eller smide.	svart
Skärmtak: Ett fåtal äldre skärmtak över entréer har funnits, bl a över ingång till f d markententeriet. Dörrar har placerats i nischer, som har gett erforderligt skydd. Om möjligt bör skärmtak undvikas.	Nya skärmtak utföres som enkla, konsolburna konstruktioner täckta med plåt. 	svart

Skärmtak över dörr till f d markententeri

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
<p>Markiser: Höga relativt stora fönster kan för vissa verksamheter innebära besvärande ljus och värme. Behov av solavskärmning i form av markiser är trolig.</p>	<p>Markiser väljes som s k fallarmsmarkiser alternativt med övre markisdela utefter glasytan (markisolette). Markisrulle monteras på konsoler i fönsternisch på fönsterkarm. Markis utföres i enfärgad väv utan reklamtryck. Om möjligt bör markis över fönster med valvbåge undvikas.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p style="display: flex; justify-content: space-around;"> Fullarmsmarkis Markisolette </p>	<p>NCS S 0020 – 3020 Y30R 0030 – 3030 Y30R 0040 – 3040 Y30R</p>
<p>Skyltar: Företagsnamn m m</p>	<p>Utföres enligt skyltprogram uppgjort av ITOLV AB. (Samlingsskyltar på husgavlar)</p>	
<p><i>Exempel på befintlig entrédörr</i></p>		

5.2 Kasernområdet – yttre miljö (tomtmark)

5.21 Beläggningsmaterial

Beskrivning	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Körytor	Grus på asfalt (Y1B)	Grå
Gångbanor	-”-	-”-
Entréytor	Smågatsten, storgatsten, btg-plattor i rektangulära format	Grå

5.22 Gräsytor – planteringar

Beskrivning	Åtgärd, behandling, typ	
Kasernområdet mot omgivningen	Hela gräsytor utan avgränsande häckar eller staket. Inga småskaliga busk- eller blomsterarrangemang.	Stora fält med lågblommande lökväxter (scilla, vårlök m fl) är tänkbara
Kasernområdets inre delar (tomtmark)	Några träd med framtida stor volym väljes i strategiska lägen för att förstärka de skilda gårdsrummen. I vissa lägen med större gräsytor kan lägre blommande träd i grupp planteras. Parkeringsytor inramas med buskplanteringar. Vid entréer kan småskaligare trädgårdsarrangemang vara motiverade – i övrigt undviks sådana. Inga häckar eller staket för att markera gränser.	

5.23 Uterummens möblering

Kommunen kan inte föreskriva att visst fabrikat skall väljas. Nedanstående förslag får ses som en rekommendation.

Beskrivning	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Papperskorg	Träff Design Construction AB Nr 0003-3000-1060	Svart
Cykelställ	Modul Design AB, Vetlanda	Svart
Soffa	Lessebo – Byarums Bruk, gjutjärn, trä	
Pollare	Bruzaholm, Modul Design AB, oljad furu Modul Design AB, Vetlanda, H=0,78	Svart

5.24 Belysning

Beskrivning	Åtgärd, behandling, typ	
Armatyr på stolpe eller vägg	Siemens: Lilla Klockan, nr 775 66 10 Bestyckning: Samma över hela omr. Stolpe: AB Varmförzinkning nr 777 21 50	Svart Svart

5.3 Bostadsområdet – befintliga byggnader

5.31 Fasader

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Fasadytor av puts På gavlar finns vackert murad avslutning i tegel, som kan tas fram vid renovering.	Lagning och komplettering: Samma bruk som befintligt. Renovering: Då fasadytor målats med färger med plastinblandning, avlägsnas yttre puts-skikt, varefter nytt påslag sker med kalkbruk. Målning med kalkfärg	TerraCota kulör kalkfärg våt, Serpo 246
Socklar Huggen granitliknande yta	Puts, som bibehålles vid kompletteringar och lagningar	
Veranda med skyddsräcken	Lika befintligt	
Undersida taksprång och takstolstassar	Trä	Mörkbrun
Lagningar , igensättningar	Lika omgivande ytor	

5.32 Tak

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Tak av tegel	Tvåkupigt	rött
Plåtgarneringar, takkupor, skorsstenar, ventilationshuvar, takluckor, takräcken		svart

5.33 Snickerier

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Fönster i fasad	Nya fönster utföres som befintliga. Place-ras lika bef i fasadmur	NCS S 1005 – Y20R (gulaktigt vit)
Dörrar Nya dörrar utföres helst lika befintliga med spröjsade fönster i överdel	Målning	Mörkbrun, lika bef

5.34 Övriga byggnadsdetaljer

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Hängrännor och stuprör	Plåt	svart
Fönsterbläck	Plåt	NCS S 1005 – Y20R (gulaktigt vit)
Trappräcken	Trä	NCS S 1005 – Y20R (gulaktigt vit)
Skärmtak över entré	Tvåkupigt tegel	rött
Markiser	Fallarmsmarkis (ej korgmarkis), väv	

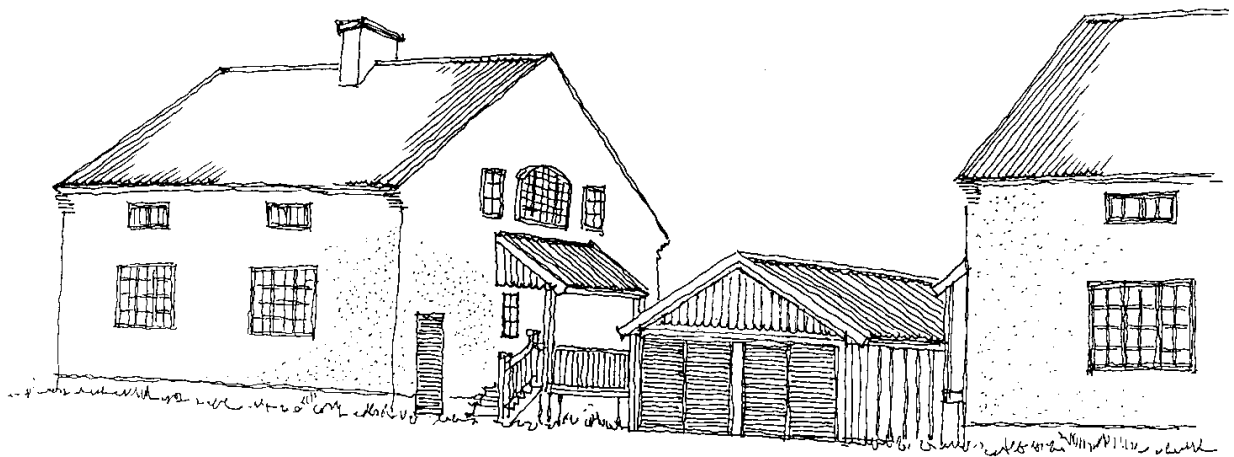
5.4 Bostadsområdet – nya bostadskomplement

Byggnadsdel	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Garage	Fasad av lockläkt + träpanel. Tak: Taklutning 32°, tvåkupigt lertegel, nockpannor Vindskiva	NCS S 3010 – G50Y (gråaktigt grön) även knuten Rött NCS S 1005 – Y20R (gulaktigt vit)
Se ritningsdetaljer nästa sida beträffande takfot, tak- språng och fasad.	Slagportar Stuprör med skarpa böjar	lika befintliga dörrar NCS S 3010 – G50Y (gråaktigt grön)
Uteplats om sådan inte på tillfreds- ställande sätt kan ordnas på marken	Utföres med detaljer lika befintlig entréve- randa. Permanent tak över uteplats är ej lämpligt.	lika entréveranda NCS S 1005 – Y20R (gulaktigt vit)

5.5 Bostadsområdet – yttre miljö (tomtmark och gemensamt ägd mark)

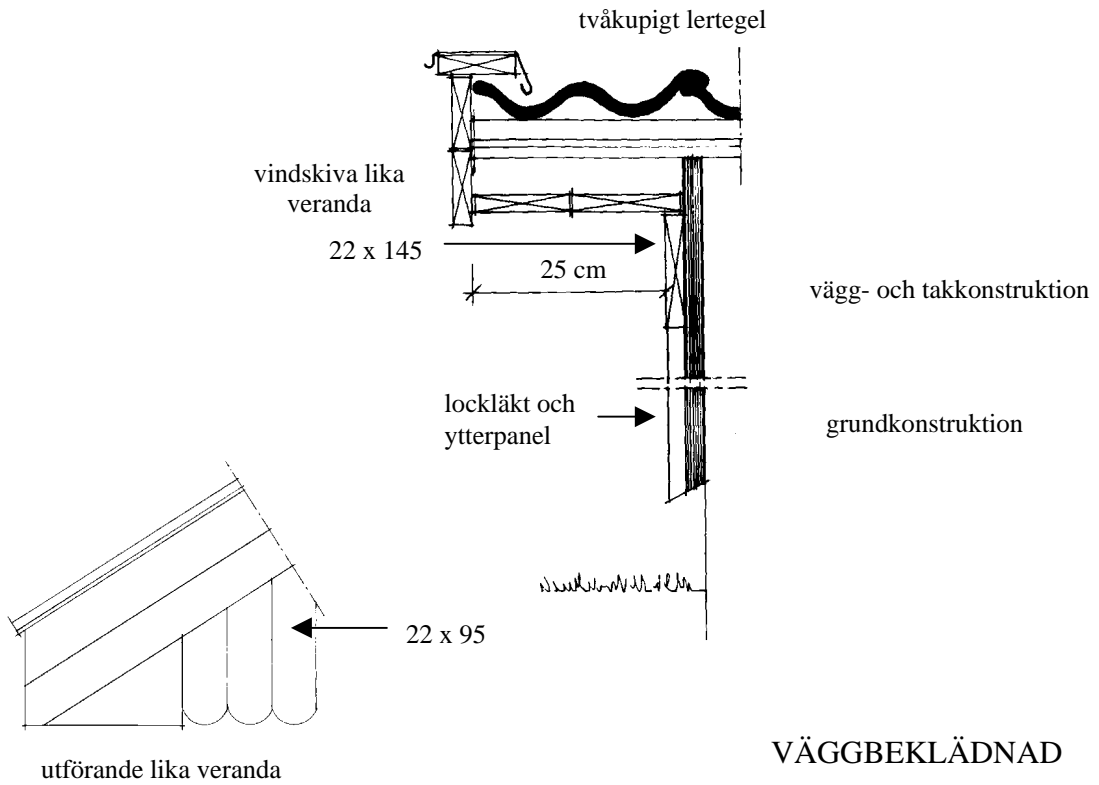
Marktyp	Åtgärd, behandling, typ	Kulör
Körytor, gångtor	Grus	
Planteringar, gräsytor	Nya anläggningar bör utformas med stor anpassning till befintliga förhållanden: Inga staket bör finnas inom området. De inre kvartersdelarna bör även fortsätt- ningsvis präglas av stor öppenhet.	

Dubbelgarage mellan enbostadshus

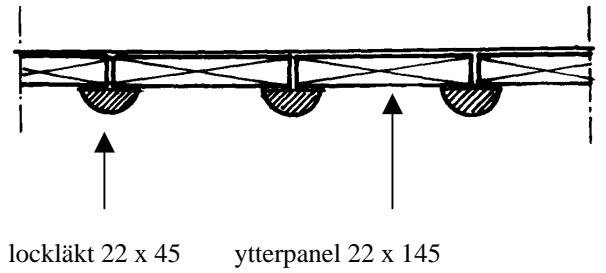

RITNINGSDETALJER GARAGE

GAVELSPRÅNG

VÄGGBEKLÄDNAD

TAKFOT

